

14 maart: Koepels, tuinpaviljoens en speelhuisjes

Follies hebben de warme belangstelling van de DonderbergGroep, maar ook tuinsieraden en vermaaksarchitectuur krijgen aandacht in de activiteiten van onze stichting. De eerste bijeenkomst van dit jaar is een activiteit 'nieuwe stijl' en staat in het teken van wat we vermaaksarchitectuur noemen. Het wordt een middag met presentaties door ter zake deskundigen.

Ze zijn het beeldmerk van het buitenleven op Nederlandse buitenplaatsen: koepels, ook wel theekoepels of tuinhuizen genoemd. Ze staan in parken, langs wegen en rivieren en spreken tot de verbeelding, herinneringen oproepend aan het plezierige buitenleven van welgestelde stedelingen in vroeger tijden.

Wat weten we van dit soort gebouwen? Waar dienden ze voor, hoe zagen hun interieurs eruit? Wat is er nog van te vinden in het huidige landschap en in de archieven? Over zulke vragen gaat de Studiemiddag Koepels die de DonderbergGroep op 14 maart organiseert. Zes sprekers zullen het onderwerp van verschillende kanten belichten om zo een rijk beeld samen te stellen van dit bijzondere erfgoed.

Het programma:

13.30 **'Theekoepels'? De koepel en het tuinhuus en haar gebruik op de Nederlandse buitenplaats**

Wim Meulenkamp (schrijver en kunsthistoricus, auteur van o.a. *Theekoepels en tuinhuizen in de Vechtstreek*)

Een korte inleiding over het verschijnsel koepel, gaat deze bijdrage over de wijze waarop en waarvoor de koepel werd gebruikt - verrassend genoeg slechts zelden om thee in te drinken.

14.00 **Van tuinpaviljoen naar koepelkamer. Geschiedenis van de ontwikkeling van de Utrechtse Maliebaan** Patricia Debie (Debie & Verkuijl tuin- en parkrestauratie)

De Utrechtse Maliebaan (1637) werd na haar aanleg opmerkelijk genoeg als mooiste lineair stedelijk wandelpark beleefd en geroemd vanwege haar kaarsrechte aanleg en de aan weerszijde geplante vier rijen bomen. Aan deze lommerrijke laan ontstonden al snel speel- en lusttuinen met tuinpaviljoens, koepels of speelhuisjes. In de negentiende eeuw leidde stadsuitbreiding tot de sloop van veel van deze gebouwen. Opmerkelijk zijn de koepels die in zijn geheel werden opgenomen in de nieuwbouw als koepelkamer. De nieuw ontworpen koepelkamers, die over meerdere verdiepingen doorliepen, zijn op te vatten als een reminiscentie aan de oorspronkelijke zeventiende- en achttiende-eeuwse tuinpaviljoens.

14.30 **'De verrassing wacht in de koepel'.**

Eloy Koldewij (senior Interieurspecialist Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Weliswaar is het interieur van de koepels vaak sober en doelmatig, menigeen heeft bijzondere herinneringen aan koepels in de tuin of het park: fraaie liggingen, fenomenale uitzichten en aangenaam verpozen. Soms werd het buitenplaats-genot vervolmaakt door het dierbare gezelschap, heerlijke drank en spijs en het aangename weer. Maar in enkele gevallen is er meer en herbergt een koepel een bijzonder interieur.

15.00 **Pauze**

15.30 **Leveranciers van prieeltjes en theehuisjes**

Jan Holwerda (onderzoeker bij Debie & Verkuijl tuin- en parkrestauratie)

Een bijzonder aspect van koepels. Nadere invulling volgt.

16.00 **Buitenvreugd aan de Koepoortsweg. Een buitenhuis met theehuis buiten de stadswallen van Hoorn**

Christiaan Schrickx (senior-archeoloog Gemeente Hoorn / Archeologie West-Friesland)

Het pand Koepoortsweg 73, dat in de bronnen Buitenvreugd wordt genoemd, is één van de weinige buitenhuizen van Hoorn dat nu nog bestaat. Het is gerestaureerd door Stichting Stadsherstel en herbergt nu Zorghotel Villa Wilgaerden. In 2009 is een kleinschalige opgraving door de gemeentelijke Archeologie Hoorn in de bijbehorende tuin uitgevoerd. Hierbij is de fundering van een theehuis teruggevonden. Deze vondst vormde de inspiratie tot de bouw van een nieuw theehuis in authentieke stijl. Het project Koepoortsweg 73 toont de meerwaarde van een combinatie van restauratie met archeologisch onderzoek aan.

16.30 **Buiten in de stad. Koepels als buitenverblijven in en om de stad**

Martin van den Broeke (onderzoeker van buitenplaatsen)

Tegenwoordig zijn vrijwel alleen buitenplaatsen nog te zien als tastbare overblijfselen van het buitenvermaak in vroegere eeuwen: grote huizen en hun bijgebouwen, met vaak hectares grote parken, die een eind buiten de stad liggen. Onderzoek naar het buitenleven in de zeventiende, achttiende en negentiende eeuw richt zich dan ook doorgaans daarop, terwijl voor de kleine tuinen in de onmiddellijke nabijheid van de stad, met een koepel als hoofdgebouw, tot nu toe weinig aandacht lijkt te bestaan. Ze verdwenen onder stadsuitbreidingen, wegen en parkeerplaatsen, en zijn daardoor vrijwel onzichtbaar geworden. Reden genoeg voor een verkenning.

17.00 **Einde programma**

Datum en tijd: zaterdag 14 maart 2015. Aanvang 13.30 uur, einde ca. 17.00 uur.

Plaats: Steakhouse Cunera, Grebbeweg 1, 3911 AS Rhenen (naast NS-station Rhenen).

www.steakhousecunera.nl

Belangstelling? Aanmelden kan tot 10 maart via de mail op excursie.donderberggroep@gmail.com of telefonisch op 070 8875185.

De deelnamekosten bedragen € 5. Koffie, thee en een versnapering zijn bij dit bedrag inbegrepen.

Wij hopen u te mogen verwelkomen op deze leerzame middag!

Met vriendelijke groet,

Namens van de DonderbergGroep,
Martin van den Broeke